

В. Маціборчук,
здобувач ступеня вищої освіти «магістр»
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського (Україна)
V. Matsiborchuk,
master's student
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi
State Pedagogical University (Ukraine)

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ НЕТРАДИЦІЙНИХ ТЕХНІК МАЛЮВАННЯ

USING NON-TRADITIONAL DRAWING TECHNIQUES AS A MEANS OF DEVELOPING CREATIVE SKILLS OF CHILDREN

Анотація. У статті обґрунтовано важливість нетрадиційного підходу до розвитку креативності у дітей старшого дошкільного віку. Визначено завдання і науково-педагогічні підходи з володіння дітьми нетрадиційними художніми техніками. Розглянуто особливості впливу використання нетрадиційних технік малювання на розвиток творчих здібностей дошкільників.

Ключові слова: творчість, малювання, нетрадиційні техніки, креативність, інструменти малювання.

Abstract. The article substantiates the importance of a non-traditional approach to the development of creativity in children. Pedagogical tasks of children's mastery of non-traditional artistic techniques are defined. The peculiarities of the influence of the use of non-traditional drawing techniques on the development of creative abilities are considered.

Key words: creativity, drawing, non-traditional techniques, creativity, drawing tools.

Образотворча діяльність в закладах дошкільної освіти є однією з основних форм творчої діяльності. Особливості використання нетрадиційних технік малювання на розвиток творчих здібностей дошкільників, їхній вплив на загальний розвиток дітей старшого дошкільного віку постають важливою складовою освітнього процесу в дошкільних закладах.

Чудовою можливістю для занять творчістю з дітьми дошкільного віку визнані альтернативні або нетрадиційні способи малювання. Поступово дітям цікаво дізнатися, як можна намалювати красивий малюнок за допомогою звичайних підручних засобів. Особливо тому, що це не складно і дуже цікаво. Кожна дитина у ранньому дитинстві може навчитися малювати, але, дошкільнику вкрай складно використовувати в процесі малювання звичайний стандартний набір. Дитині складно витримати процес навчання, швидко набридає монотонність заняття, особливо якщо у дітей різний рівень здібностей. В одних дітей виходить краще, а в інших щось не виходить або виходить не так добре. Саме тому дітей навчають створювати малюнки

за допомогою різних способів нетрадиційного малювання, для яких доступні всі засоби, матеріали та інструменти. Цей процес малювання заснований на грі, а гра в дошкільному віці є основним видом діяльності і викликає у дитини тільки захват і позитивні емоції. Також паралельно з грою дитина засвоює основні моменти даного виду творчості – образотворення, отримує певні навички, вчиться працювати з фарбами та іншими матеріалами, дізнається про значення кольору, вчиться самовиражатися в малюнках, передавати свої почуття, емоції, фантазувати фарбами. У наступному навчанні малюванню можна удосконалити майстерність дітей, розвинути їхні творчі здібності засобами цікавих доступних технік альтернативного малювання.

Вихователю слід врахувати, що на відміну від традиційного підходу до навчання основам малювання, нетрадиційність, альтернативне малювання дозволяє відійти від стереотипів та надати дитині максимальну свободу в процесі відображення дійсності. Нетрадиційні техніки достатньо прості з технічної точки зору, тому дітям легко їх засвоїти та отримати задоволення від результатів своєї діяльності. Використання альтернативних художніх технік дарує дітям унікальні можливості для експериментування, пошуку нових образів, сміливих реалізацій на папері незвичайних фантазій, вражень та думок.

Обрана проблематика широко представлена в наукових дослідженнях: у відповідності до вікової приналежності дітей, особливостей психофізичного розвитку, теоретичного та прикладного характеру матеріалу. Нами акцентовано увагу на наукових роботах А. Микуліної, О. Опалюк та Л. Шульги.

Метою статті є – дослідження процесу використання нетрадиційних технік малювання як засобу розвитку творчих здібностей дітей, важливість нетрадиційного підходу до розвитку креативності у дітей старшого дошкільного віку.

Оволодіння нетрадиційними техніками образотворчого мистецтва збагачує мистецький досвід дітей. В процесі навчання дітей слід дотримуватися певних етапів. 1) Ознайомлення дітей з художніми матеріалами для малювання. 2) Вивчення деяких правил користування інструментами роботи з цими художніми матеріалами; 3) Спостереженнями за довкіллям, створення образів, простих сюжетів. Педагогу обов'язково потрібно послідовно подбати про естетичні враження, продемонструвати дітям шляхи пошуку краси в своєму оточенні, на вулиці, в природі, вдома, серед друзів; під час організації занять слід звернути увагу на те, щоб діти отримали можливість висловити свої емоції, враження, показали результати навчання: чому вони навчилися у відповідності до здобутих естетичних вражень[1].

В процесі оволодіння дітьми нетрадиційними художніми техніками педагог вирішує наступні завдання:

- розвивати у дошкільників позитивний емоційний інтерес до творчої діяльності та результатів малювання;
- викликати захоплення інструментом роботи, тобто художніми матеріалами (дироклом, штампом, зубною щіткою тощо), матеріалом для зображення (фарбою, пластиліном);

– відпрацювати навички і вміння творчо працювати в обмеженій певними рамками сфері художньої діяльності.

Робота з дітьми передбачає цілий комплекс заходів з використанням різноманітних форм і методів образотворчої діяльності. Ця робота проводиться у формі занять у малих групах або у формі спільної діяльності дорослого з дитиною. Під час нетрадиційного малювання не варто чекати від дітей значних або миттєвих успіхів, адже це не є головною метою живопису. Усі діти талановиті по-своєму, кожен з них має творчий потенціал, який позитивно впливає на формування особистості дошкільника в цілому та її естетичні уподобання. Зокрема, кожна дитина – особистість, а тому вкрай важливо знайти індивідуальний підхід до неї. Насамперед, оскільки кожна робота, особливо малювання, повинна виконуватися із задоволенням варто зацікавити дітей.

Дитина може вільно висловлювати свої власні почуття та емоції, вільно малювати без заборон і певних правил. За допомогою прийомів нетрадиційного малювання різними фарбами можна сміливо змішувати кольори, користуватися руками, пальцями, штампами, паличками, ниткою, іншими підручними предметами, які можуть допомогти у створенні творчих дитячих робіт. Важливо вихователю не обмежувати освітній процес програмованими видами образотворчої діяльності, та підходити творчо до процесу використання прийомів нетрадиційного малювання. Залучаючи дітей до нетрадиційного малювання, педагоги можуть спостерігати унікальну палітру творчого розвитку особистостей. «І навіть якщо дитина після занять образотворчим мистецтвом не стане художником, вони залишить «культурний слід» в формуванні її особистості» [2, с. 14].

Розвиток творчості у дошкільників в процесі малювання нетрадиційними техніками є важливим у формуванні особистості старших дошкільників. Різноманітність умов для художньої діяльності, зміст, форми, методи і прийоми роботи з дітьми, а також використання різних матеріалів, ефективно розвивають у дітей художні здібності. Дослідники і методисти пропонують декілька найдоступніших і найпростіших із способів образотворчого мистецтва:

1) Малювання зображень за допомогою пальчиків – використовується, насамперед, для отримання цікавого малюнка. Для цього дитині необхідно вмочити пальчик або кілька пальців в підготовлену фарбу і на паперовому аркуші залишити його відбиток; провести пальчиком лінію або зробити інший візерунок. В результаті може вийти гарний український розпис, малюнок квіточки, рибки, мордочки звірів, дощик, гілочка горобини або виноградне гроно, намисто або гірлянда.

2) Цікавою технікою малювання є зображення дитячими долоньками – варіант нетрадиційного малювання має на увазі під собою відбиток дитячої долоньки на паперовому аркуші. Для цієї техніки всю долоньку або ж кулачок потрібно повністю занурити в будь-яку фарбу і перенести її відбиток на полотно паперу. Фарбу можна нанести на руку пензликом різних кольорів. На відбитку домальовуються різні деталі. У результаті виходить красиве дерево, різнокольорова медуза, тварина, пташка або рибки і так далі.

Доцільною є використання техніки малювання за допомогою натискання сухою жорсткою кистю. Щоб відобразити пухнасту тваринку, колючі голочки їжачка та інші поверхні з подібною фактурою, слід добрати саме цей спосіб малювання. Цей спосіб полягає в тому, що суха жорстка кисть торкається та пускається у фарбу, а потім, тримаючи її у вертикальному положенні, слід відбити нею в паперовий лист. Таким чином забарвлюється весь малюнок, контури якого зображені на папері

Однією із нетрадиційних технік є малювання за допомогою ватних паличок. Дуже простий спосіб малювання, який майже завжди добре підходить для зображення крапель дощу, розфарбовування листочків, малювання орнаментів та візерунків. Ватяну паличку потрібно вмочити в фарбу, а потім залишити її відбитки на папері в потрібній послідовності.

Подібним до попереднього способу є малювання за допомогою поролонових паличок. Поролон намотується на будь-яку паличку чи олівець і добре закріплюється нитками. Потім його потрібно вмочити в фарбу і залишити, як і в попередньому випадку, відбитки на аркуші. Можна вмочити його в різних фарбах і тоді вийде в результаті дуже цікаве колірне рішення малюнка.

Техніка стемпінг – створення зображення за допомогою відбиток рельєфного візерунка, нанесеного на основу, тобто штамп. Така техніка малювання успішно сприяє розвитку пошуку оригінальних сюжетів малювання овочевими відбитками. Це можуть бути різні овочі (морква, кабачок, буряк, огірок, цибуля та ін.) які допомагають творити справжні мистецькі шедеври. Такими штампами можна намалювати чарівне підводне царство з різноманітними декоративними казковими рослинами, коралами, рибками, морськими зірками, мушлями, водоростями; чарівні букети квітів; природний ландшафт і архітектурні споруди; різні дерева, яскраві сніжинки, мереживні візерунки. Так, малювати курчат відбитком зануреної картоплі в жовту фарбу, дітям зручніше і цікавіше, ніж малювати пензлем, яким можна намалювати очі, лапи, дзьоб. «Відбитки варто розташовувати близько один до одного. малювати на білому або кольоровому фоні. Таким чином, можна прикрасити що завгодно – листівки, шпалери, подарунки, яскравий пакувальний папір, дошки, таці тощо» [5, с. 9].

Вихователь може запропонувати дітям створити графічну композицію технікою монотипії «Зоряне небо в ілюмінаторі космічного корабля». Монотипія є одним із найпростіших нетрадиційних технік малювання для дітей, що сприяє розвитку творчих здібностей дітей, їхньої уяви, фантазії, логічного мислення. Робота з малювання в цій техніці вимагає уваги, зосередженості, охайності, акуратності, уважності. В процесі роботи над малюнками з монотипії з можна закріпити поняття кольорової гами, знання елементарних законів кольорознавства, що сприяють розвитку навичок аналізу та порівняння.

Існує багато технік нетрадиційного малювання для мистецької освіти та розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку. Тому, педагогу слід зробити власний вибір, щодо їхнього застосування. Важливо, щоб в процесі роботи з арттехніками діти відчували ситуацію успіху, переконувалися у своїх силах, уміннях

та вправності. Якщо така робота буде систематичною, діти будуть діяти впевнено не лише на мистецьких заняттях, а й у повсякденному житті [7]. Тому вважаємо за доцільне вихователю частіше організовувати заняття із використанням означених вище художніх технік для дітей старшого дошкільного віку.

Одним із дуже корисних, цікавих і доступних прийомів є малювання музики: сюжетне малювання, ілюстрування, безпредметний живопис, плямографія [6]. Дитина може із допомогою фарб, не замислюючись виразити своє враження, настрій, творити, змішувати фарби, створювати фантастичні образи казкових звірів, квіти, «пейзажі».

Важливим чинником є створені педагогом умови та естетичне середовище, за яких дитина емоційно реагує на кольори, форми, вибираючи і використовуючи їх на власний розсуд. Для найбільшої ефективності розвитку художньо-творчих здібностей необхідно використовувати цікаві і захоплюючі заняття, метою яких є формування стійкої мотивації та бажання самовираження [4]. Водночас завдяки художній освіті дитина отримує можливість повно і яскраво сприймати навколишню дійсність, що позитивно сприяє створенню дітьми емоційно забарвлених образів. Можна організувати музичний супровід творчого процесу, використати фонову музику для виконання завдань.

Таким чином, використання педагогом в освітньому процесі на заняттях з образотворчого мистецтва нетрадиційних технік малювання є вирішальним фактором художнього розвитку дітей. А нетрадиційні методики в свою чергу мають великі освітні резерви і дозволяють розширити педагогічні можливості впливу на художньо-естетичне та образно-просторове сприймання навколишнього світу. Урізноманітнення форм і методів роботи з дітьми старшого дошкільного віку на заняттях з мистецтва, створення умов для формування творчих здібностей та креативності дітей, їхніх власних поглядів на проблеми та шляхи їх вирішення – є важливим завданням сучасної дошкільної мистецької освіти.

Література

1. Микуліна А. К. Розвиток творчості у дошкільників в процесі малювання нетрадиційними техніками // *Міжнародний науковий журнал «Освіта і наука»*. 2018. № 2(25). С. 134–138.
2. Опалюк О. М. Особливості використання нетрадиційних технік образотворчого мистецтва на уроках малювання в допоміжній школі // *Актуальні питання корекційної освіти*. URL: <https://aqce.com.ua/download/publications/86/95.pdf/>
3. Половіна О. Н. Упровадження технологій художньо-творчого розвитку в арт-освіті дітей дошкільного віку. «*Арт-освіта дітей дошкільного віку: свобода, творчість, інтеграція*» обласний онлайн-семінар Сумського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти 2020 рік, 28 жовтня, на базі Сумського ОІППО. URL: <https://www.narodnaosvita.sumu.ua>
4. Половіна О. А., Кондратець І. В. Нові підходи до формування художньо-практичної компетентності майбутніх вихователів. *Народна освіта : Електронне наукове фахове видання*. Випуск № 2 (38), 2019 р. Розділ «Педагогічна наука». URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=5789 (дата звернення: 16.05.2020)
5. Старовойт Л. В. Художньо-творчий розвиток молодших школярів у процесі трудового

навчання. *Scientific Journal «ScienceRise» Pedagogical Education*. Kharkiv, 2016. № 3/5(20). Р. 58–63.

6. Тодосієнко Н. Л. Використання методу малювання музики як засобу естетичного розвитку дітей молодшого шкільного віку. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія : Педагогіка і психологія*. Вінниця, 2011. № 34. С. 188–191.
7. Шульга Л. М. Художники з грядки // Джміль. 2010. № 3. С. 7 – 9.

Л. Мельничук,

здобувач ОС «магістр»

Вінницького державного педагогічного
університету імені Михайла Коцюбинського

L. Melnychuk,

master's student,

Vinnytsia Mykhailo Kotsubynsky
State Pedagogical University

ТВОРЧИЙ РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД

THE CREATIVE DEVELOPMENT OF THE PERSONALITY OF A JUNIOR HIGH SCHOOL STUDENT: EUROPEAN EXPERIENCE

Анотація. Проблема організації художньо-творчої діяльності школяра сьогодні є дуже актуальною. Наша країна знаходиться на такому етапі свого розвитку, коли потрібні творчі люди, які здатні знаходити нестандартні, принципово нові рішення будь-яких поставлених завдань. Тому не випадково „Концепція художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах України” як найважливіший елемент включає проблему виховання творчої особистості, розвитку емоційної сфери, творчого потенціалу засобами мистецтва.

Abstract. The issue of organizing the creative art activity of schoolchildren is very relevant nowadays. Our country is at the stage of its development when we need creative people who are able to find non-standard, conceptually new solutions to any given tasks. Therefore, it is no mere chance that the “Concept of artistic and aesthetic education of students in general educational institutions of Ukraine” as the most sufficient element includes the problem of education of a creative personality, development of the emotional state and creative potential state and creative potential by means of art.

Ключові слова: творчість, учні, навчальні заклади, розвиток.

Key words: art, pupils, schools, development.

Постановка проблеми. Особлива роль у здійсненні художньо-творчої діяльності належить предметам художньо-естетичного циклу (музика, образотворче мистецтво та ін), в результаті вивчення яких у свідомості учнів складається єдина